

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

Twee mijnkraters van de Eerste
Wereldoorlog bij Peckham, Heuvelland
(Wijtschate-Kemmel)

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Peckham,
Heuvelland (Wijtschate - Kemmel)

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/33039/114.1

Hilde Verboven

14/03/2017

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.2.1.	Algemeen.....	4
1.2.2.	<i>Peckham</i> hoeve: een frontsector	5
1.2.3.	Naoorlogse periode.....	6
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	7
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	7
2.	Evaluerend gedeelte	8
2.1.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	8
	Historische waarden	8
	Culturele waarde.....	9
	Technische waarde.....	9
	Archeologische waarde	9
2.2.	Motivering van het type bescherming.....	9
2.3.	Motivering van de afbakening van de bescherming	10
2.4.	Juridische toestand	10
2.4.1.	Onroerend Erfgoed:	10
2.4.2.	Ruimtelijke Ordening:	10
2.4.3.	Natuur en Bos:	11
2.4.4.	Landbouw en Visserij:	11
3.	Beheersvisie	11
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed	11
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed.....	12
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed	13
4.	Bronnen	13
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	14
5.1.	Omgevingsplan bij de bescherming	14
5.2.	Fotobijlage	14
5.3.	Kaarten en figuren	14
5.4.	Criterionota	14

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

Dit beschermingsdossier maakt deel uit van het thematische beschermingspakket 'Relicten van de mijnoorlog aan het front van de Eerste Wereldoorlog', dat op zijn beurt kadert in de reeks beschermingsdossiers van het erfgoed van beide wereldoorlogen in Vlaanderen. De WO I-mijnkraters markeren de frontlijn in Ieper en Heuvelland uit de periode 1914-1917. Heden bestaan op het grondgebied van deze gemeenten nog veertien sites met sporen van de ondergrondse oorlog. Twee daarvan hebben restanten van mijnkraters die onvoldoende goed bewaard zijn om een bescherming te verantwoorden. In het verleden zijn vier sites op ad hoc basis al geheel (Spanbroekmolen) of gedeeltelijk beschermd (Hooge, Hill 60, Sint-Elooi).

Voorliggend pakket houdt de bescherming van negen sites in:

- Sanctuary Wood
- Caterpillar (aanvulling op bescherming Hill 60)
- Palingbeek
- St-Elooi (aanvulling op bescherming mijnkrater 7/6/1917 St-Elooi)
- Hollandse Schuur
- Petit Bois
- Maedelstede
- Peckham
- Kruisstraat

Deze selectie is representatief voor de evolutie van de ondergrondse oorlog in verschillende fasen gebaseerd op technische ontwikkelingen. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen sites waar op geringe diepte ondergrondse mijnen ontploften en sites met dieptemijnen. De mijnkratersites vormen een linie die op de frontlijn van 1914-17 tot stand kwam. Daarom worden ze in een thematisch pakket behandeld. Toch wordt aan elke site een apart dossier gewijd, omdat in het huidige landschap de mijnkratersites te ver uit elkaar liggen en op het terrein niet samen als een geheel kunnen worden waargenomen.

1.1. Situering

Voorliggend dossier omvat de bescherming van twee mijnkraters bij hoeve Peckham: Wijtschatestraat 76 en 29, Heuvelland (Wijtschate-Kemmel).

Nabij de wederopbouwhoeve *Peckham* op de West-Vlaamse heuvelrug liggen twee mijnkraters. De grootste krater ontstond als gevolg van de gelijktijdige ontploffing van Britse dieptemijnen op 7 juni 1917. In 1916 sloeg een Duitse mijn een kleine krater aan de overzijde van de straat. *Peckham* was één van de locaties aan het front van de Eerste Wereldoorlog waar de mijnslag werd uitgevochten.

1.2. Historisch overzicht

1.2.1. Algemeen

De mijnkraters bij de *Peckham* hoeve zijn ontstaan in 1916 en op 7 juni 1917 bij het uitbreken van de mijnslag, een geallieerd offensief in de Westhoek waarbij negentien dieptemijnen gelijktijdig onder de Duitse frontlijn in de gemeenten Ieper, Heuvelland, Mesen en Komen ontploften. Hoe de mijnoorlog zich tussen december 1914 en juni 1917 op het front in de Ieper- en Wijtschateboog ontplooid, is beschreven in de bijhorende

Beschermingsdossier: Twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Peckham, Monument

'criterianota' onder de rubriek '1.2 Historisch overzicht'. De bijzonderheden eigen aan de mijnkratersite bij de *Peckham* hoeve komen hieronder aan bod (zie ook bijlage 5.3).

1.2.2. *Peckham* hoeve: een frontsector

Het front nabij de *Peckham* hoeve was één van de vele sectoren in de Wijtschateboog, op de westelijk rand van de heuvelrug Wijtschate-Mesen. De site is genoemd naar een hoeve, die tussen 1914-1917 door de Duitsers als een versterking werd uitgebouwd. Bij de Bitten kreeg de hoeve de naam *Peckham*, de Duitsers noemden ze *Bubenstede*. Omdat de mijnkrater in de literatuur het best gekend is als de *Peckham* krater gebruiken we deze benaming in dit dossier.

Het niemandsland was in dit deel van de Wijtschateboog heel smal. De Duitse en Britse linies lagen hier nauwelijks 80m van mekaar verwijderd. De ondergrondse oorlogsvoering was hier al in mei 1915 op gang gekomen. Vooral de Britse linies waren het mikpunt, in het bijzonder die rond de Gerardyn hoeve (huidige Wijtschatestraat 29, Kemmel). In twee jaar tijd explodeerden hier een tiental kleine mijnen kort voor de Britse loopgraven. Meestal waren dat reacties van de Duitse troepen die vanuit hun ondiepe tunnelsysteem, Elsa genaamd, mijnen tot ontploffing brachten. Eén van de kleine kraters van ondiepe mijnen is behouden gebleven. Om het onderscheid met de *Peckham* krater te maken, noemen we dit de Gerardyn krater, naar de naam van de nabijgelegen hoeve van toen.

Intussen werkten de Britten aan een diep tunnelsysteem. De *250th Tunnelling Company* (later kregen ze de hulp van eenheden van de *172nd Tunnelling Company* en de *1st Canadian Tunnelling Company*) was in december 1915 nabij hoeve Gerardyn (de huidige Wijtschatestraat 29, Kemmel, Heuveland) met graafwerkzaamheden gestart. Een eerste schacht zakte tot 20m diep. Uit veiligheidsoverwegingen werd een tweede schacht uitgegraven, die op een diepte van 22m in de kleilaag via een zijgalerij met de eerste werd verbonden. De Britse schachten lagen een stuk achter de voorste frontlinie in een lager gelegen deel van het terrein op ongeveer 55m TAW. Op het digitale hoogtemodel is goed te zien hoe de locaties van de Britse mijnschachten in functie van hoogteverschillen werden gekozen: vanuit de meest nabije, lagergelegen insnijding in de heuvelflank. Daardoor wonnen de *tunners* bij het graven van de galerijen al gauw een tiental meter diepte ten opzichte van de Duitsers.

De graafwerken in de hoofdgalerij kregen voortdurend met zware problemen af te rekenen. Door de druk van de klei moest het houtwerk vervangen worden door stevigere balken. Maar het grootste probleem vormde de instabiele ondergrond. Elke vertakking van de hoofdgalerij kreeg weldra af te rekenen met veranderingen in de geologie waardoor de kop van elke tak instortte, water en nat zand in de tunnel stroomde. Toch kregen twee ladingen een plaats, met name één in het verlengde van de hoofdgalerij (19 juli 1916) en één in tak C. Maar wateroverlast bleef een nijpend probleem. Nadat het hele tunnelstelsel onder water was gelopen, stortte op 6 september 1916 ook nog eens de hoofdgalerij in. Een paralleltunnel zorgde in maart 1917 voor een nieuwe connectie met de hoofdgalerij, maar de lading in de C-galerij ging onherroepelijk verloren. Mogelijk bevindt de springlading van ruim 9000 kg zich op een diepte van 18m pal onder het erf van de boerderij (in de Wijtschatestraat 76, Wijtschate) die na de oorlog de vroegere *Peckham/Bubenstede* boerderij moest vervangen en ook meer oostelijk werd ingeplant.

Peckham bleef de Britten kopzorgen baren. In het voorjaar van 1917 lieten de Duitsers twee zware mijnen van 8 ton ontploffen vanuit de 23m diepe schachten Ernst en Emil (6 maart en 6 mei 1917). Daaruit bleek dat ze het Britse tunnelsysteem wel heel dicht waren genaderd en ook in staat bleken tot de diepe Ieperse kleilaag door te dringen. Het feit dat de Duitse schachten op de mijnkamer van de Britse dieptemijn waren gericht, doet vermoeden dat de Duitse troepen aldaar begrepen dat de Britse tunnelwerkers tot onder hun linies waren doorgedrongen. De Duitse tegenmijnen waren bedoeld om de Britse ondermijningen onschadelijk te maken, maar tevergeefs. Want op 7 juni 1917 explodeerde

Beschermingsdossier: Twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Peckham, Monument

ook hier een dieptemijn onder de Duitse linies rond de Duitse versterking *Peckham/Bubenstede*. Na de explosies gingen Britse ingenieurs ter plaatse om de effecten van de dieptemijnen te registreren. Ook de Britse koning George bezocht in volle oorlogstijd op 4 juli 1917 de omgeving van Wijtschate en de mijnkraters, wat het belang van de mijnen voor de Britten illustreert.

Enkele kengetallen van het Britse diepe ondertunnelingssysteem

- Mijnschacht *Peckham* begonnen op 20 december 1915, lading klaar op 19 juli 1916.
- Lading 39462 kg ammonal, blastine en schietkatoen
- Diepte springlading: 21m
- Galerij lengte: 349 m

Het Duitse ondertunnelingssysteem bestond uit een ondiep systeem, genaamd Elsa, dat min of meer parallel onder de grond het Duitse front verdedigde (Kranz 1935, kaart 6). Dit systeem werd wellicht op 7 juni 1917 vernietigd. Maar verderaf waren de *mineure* met het graven van diepe schachten begonnen. De belangrijkste was de Ebbo schacht. Met een diepte van ongeveer 33m en de aanzet van twee onderaardse gangen bevond hij zich in het grasland ten zuidwesten van de huidige hoeve. De schachten Ernst en Eugen zijn waarschijnlijk omwille van hun dichte ligging bij de mijnen vernietigd. De schacht Emmich was onafgewerkt en Emil bevond zich op een diepte van 23m. Of deze schachten nog bestaan en in welke toestand ze zich bevinden, is niet bekend.

1.2.3. Naoorlogse periode

Op een Duitse luchtfoto (Hauptstaatsarchiv Stuttgart) kunnen in het niemandsland bij *Peckham* de contouren van tien ondiepe en twee diepe mijnkraters van elkaar worden onderscheiden. Zoals elders in de verwoeste gewesten werden de met bomputten en kraters vernietigde landbouwgronden in de naoorlogse periode gediepgedrukt, geruimd en geëffend. Bij de acties verdwenen de meeste putten onder een genivelleerde laag aarde. Nabij Peckham bleven tot in de jaren 1970 toch nog drie kraters liggen. Eén daarvan, een grote Duitse mijnkrater van maart 1917, werd tussen 1971 en 1990 gedempt (Geopunt Vlaanderen). *Peckham* is één van de weinige locaties in de Wijtschateboog waar de restanten van diepe en ondiepe ondermijningen aan de oppervlakte liggen.

In 1938 legde de toenmalige landbouwer-eigenaar om toeristische redenen de *Peckham* krater voor enkele dagen met behulp van pompen droog gelegd. Het pompen zelf duurde 20 dagen en nachten. Het resultaat was een krater die veel groter leek, met een diameter van 77m en een diepte van 16m. Tijdens de drooglegging kwamen verschillende objecten bloot te liggen, zoals puin van hout, prikkeldraad, wapentuig, obussen, draagberries, enz. De Gerardyn-krater werd in 1976 uitgediept om watertekort te voorkomen.

De *Peckham* hoeve die tussen 1914-17 in de Duitse frontlijn als versterking was uitgebouwd, werd in de jaren 1920 op een aanpalend stuk grond heropgebouwd. Sindsdien is het landbouwbedrijf sterk uitgebreid, een proces dat de laatste jaren versneld is. In 2016 werd een grote loods gebouwd nabij de krater. Het zuidoostelijke deel van het grasland rond de krater is recent naar akker omgezet.

Een gelijkaardige evolutie, maar op beperktere schaal, vond plaats bij de tegenoverliggende hoeve. Ook daar breidde de hoeve met nieuwe bedrijfsgebouwen uit.

Tijdens de wederopbouwjaren in de naoorlogse periode werden meermaals om veiligheidsredenen de ingangen van ondergrondse constructies, zoals schachten en tunnelgalerijen, dicht gemaakt. Waarschijnlijk gebeurde dat ook met de Britse mijnschacht en het bijhorende tunnelsysteem die op ruim 300m in vogelvlucht op 21m diepte ten noordwesten van de grote *Peckham* krater lagen. Door de uitbreiding van de hoeve langs de Wijtschatestraat 29 in Kemmel kwam een bedrijfsgebouw gedeeltelijk boven de tunnel liggen. Na grondsonderingen door de toenmalige bouwheer werden de gebouwen

Beschermingsdossier: Twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Peckham, Monument

bijkomend gefundeerd. Volgens informatie van de eigenaar zijn de tunnels in slechte toestand, zoals blijkt uit grondverzakkingen.

Vermoedelijk bestaan ook de diepliggende Duitse schachten zoals Ebbo en Emmich nog, die zich op een afstand van ongeveer 230m ten (noord)oosten van de *Peckham* krater liggen. Met uitzondering van de indicatieve ligging van de schachten is geen informatie over de bewaringstoestand van deze schachten gekend.

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

Thesaurustermen: mijnkraters.

In hun huidige situatie liggen de twee mijnkraters op korte afstand van de nieuwe *Peckham* hoeve die na de Eerste Wereldoorlog op het belendende perceel is heropgebouwd en nu nog altijd een actieve landbouwzetel is. De massa aarde die tijdens de mijnexplosie in de lucht werd geslingerd en rond de kratermond neerplofte, vormt de kraterlip. De oorspronkelijke hoogte is door compactering van de opgeworpen aarde of naoorlogse terreinnivelleringen duidelijk verminderd. Het feit dat de krater in weiland ligt, heeft zeker bijgedragen aan het behoud ervan. De kratermond is met water gevuld.

De tweede, kleine krater (Gerardyn krater) is heden ook nog herkenbaar aan het reliëf of aan de met water gevulde kratermond. Hier is geen kraterlip aanwezig.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens plaatsbezoeken op 11 oktober 2013, 9 september 2014 en 2 februari 2017. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

De mijnkratersite van *Peckham* ligt op de westelijke flank van de midden West-Vlaamse heuvelrug ten westen van Wijtschate. De mijnkrater van juni 1917 ligt in het grasland bij de *Peckham* hoeve, terwijl de enige overgebleven mijnkrater van een ondiepe mijn deel uitmaakt van de tuin van de tegenoverliggende woning. Hij is omgeven door bomen. Door zijn geringe omvang valt hij minder op dan de grote mijnkrater.

De ruimte rondom de grote krater is open. In de kraterwand op de rand met het water groeit rietvegetatie. De wat 'rafelige' wanden zijn op sommige plaatsen afgekalfd of verlaagd. Het water wordt gebruikt voor de waterbevoorrading van het vee, terwijl de plas occasioneel ook als visvijver wordt gebruikt. Een houten steiger in de oostelijke rand van de grote mijnkrater vergemakkelijkt de bereikbaarheid. De huidige diepte van de kraters is niet bekend.

Uit een vergelijking van luchtfoto's tussen 1971 en heden blijkt dat de *Peckham* hoeve is uitgebreid (Geopunt Vlaanderen). Tussen 1971-1990 kwamen er nieuwe bedrijfsgebouwen ten noordoosten van de hoeve, nadien volgde de bouw van twee grote loodsen in het zuidoosten. Recent sloot daar een nieuwe, grotere loods op aan (2016). De ruimte tussen de krater en de hoeve is daarmee verder ingekort.

De krater van de ondiepe mijn uit 1916 is grotendeels met bomen omgeven. Door zijn beperktere diameter valt hij ook veel minder op. Regelmatig staat de mijnkrater droog.

De diameter van de kraters is op twee niveaus opgemeten, met name op niveau van het wateroppervlak (bron orthofoto's van 2012, Agiv) in noord-zuid en oost-west richting en op niveau van de kraterlip in noordwest-zuidoost richting tussen de twee hoogste punten (bron digitale terreinmodel 1m, Agiv). Omdat een exacte opmeting onmogelijk is, worden de afmetingen afgerond. Dat geeft de volgende afmetingen in meter:

Beschermingsdossier: Twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Peckham, Monument

Peckham krater:

- Wateroppervlak
  - o N-Z 76m
  - o O-W 81m
- Kraterlip
  - o N-Z 90m
  - o O-W 105m

Kleine krater (Gerardyn):

- Wateroppervlak 18m diameter

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden

Alle tot nu toe bekende mijnkratersites in Vlaanderen dateren uit de Eerste Wereldoorlog. De bijgevoegde criterianota beschrijft de generieke erfgoedwaarden van mijnkratersites, waarvan er verschillende van toepassing zijn op de mijnkraters bij hoeve Hollandse Schuur. De volgende waarden motiveren de bescherming van deze mijnkratersite.

Historische waarden

De mijnkraters bij Peckham getuigen van de **ondergrondse** mijnenoorlog zoals die in de periode 1914-1918 op het front in de Westhoek werd gevoerd. Kenmerkend voor de Eerste Wereldoorlog was zijn statische karakter: een vier jaar durend, bloedig conflict dat tot volledige stilstand was gekomen. Bovengronds lukte het niet om tot een doorbraak te komen en dus probeerde men het ondergronds. Historisch gezien paste de techniek van ondermijningen in de traditie van de belegering van vestingen, zoals die in lang vervlogen tijden vaak was toegepast.

De grote *Peckham* mijnkrater is één van de restanten van de **mijnenslag** die op 7 juni 1917 met de gelijktijdige ontploffing van 19 dieptemijnen uitbarstte. De site maakt deel uit van het slagveld van de derde slag om Ieper (juni-november 2017) en markeert samen met de andere relictten de historische frontlijn van waaruit het geallieerde offensief vertrok. Bijzonder aan de mijnenslag is dat hij een in de tijd en ruimte beperkte doorbraak op het front in de Westhoek realiseerde, in tegenstelling tot eerdere initiatieven elders op het westelijke front. *Peckham* is een van de weinige sites die de restanten van een dieptemijn uit 1917 en een ondiepe mijn van een vroegere periode met elkaar combineert. De kleine krater is representatief voor lichtere mijnen die de Duitse troepen gebruikten als verdediging van hun eigen linies. In het schema van de mijnenslag dat meermaals werd aangepast, was Peckham één van de oudste locaties waar de Britten met diepe ondermijningen begonnen (december 1915).

Goed bewaarde landschappelijke relictten van de Eerste Wereldoorlog die nog zichtbaar zijn op het terrein, zijn zeldzaam. Na de oorlog lag de frontzone bezaaid met miljoenen granaattrechters en resten van militaire infrastructuur. Tijdens de reconversie van het oorlogslandschap naar een genormaliseerde, leefbare agrarische omgeving werden de meeste oorlogsrestanten weggewerkt: gronden werden geëffend, landbouwterreinen gediëpgrond, loopgraven ontmanteld, percelen opnieuw gebruiksklaar gemaakt. De mijnkraters zijn één van de weinige relictten van het vroegere oorlogslandschap die nog in situ op het terrein herkenbaar zijn. De kraters nabij *Peckham* liggen in het voormalige niemandsland: de grote krater geeft de ligging van de Duitse linies aan, de kleine lag op korte afstand van de Britse frontlijn. Het open zicht vanaf de Wijtschatestraat en de Scheerstraat op de mijnkrater van 1917 draagt bij tot de publieke belevingswaarde.

Culturele waarde

Herdenkingsplaats: De mijnkraters bij Peckham herinneren aan het dodelijke ondergrondse kat-en muisspel aan het front. Soldaten kwamen om tijdens ondergrondse gevechten of werken in de tunnels, of tijdens bovengrondse infanterieaanvallen die op de explosies volgden. Niet altijd slaagde men erin om de lichamen te evacueren. Voor de volgende generaties en in het bijzonder voor de nabestaanden is de mijnkratersite een herdenkingsplaats voor wie hier naamloos en zonder graf in de aarde rust. In die zin vormt de site een herdenkingsplaats voor militaire slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog. De herinnering aan de Eerste Wereldoorlog kent nog altijd een breed maatschappelijk en internationaal draagvlak.

Technische waarde

Ook al zijn ondermijningen traditionele vormen van oorlogsvoering, de ondergrondse oorlog in de Westhoek evolueerde en kende **technische vernieuwingen**. De grote mijnkrater van 1917 is het resultaat van de plaatsing van een dieptemijn, grote hoeveelheden springstof die op grote diepte in de ondergrond werden ingegraven. Technisch werd dat pas mogelijk nadat met behulp van stalen zinkschachten de moeilijk bereikbare tertiaire kleilagen in de ondergrond konden worden aangeboord. Het verschil in omvang tussen de grote en de kleine krater maken het verschil duidelijk tussen het impact van de ondiepe versus diepe ondermijning van het front.

Archeologische waarde

Mijnkraters vormden na hun ontstaan ideale locaties voor constructies, zoals schuilplaatsen of nieuwe aanzetten tot ondergrondse galerijen. Op hun beurt werden kraters als versterking in de frontlinies ingebouwd. Zij vormen dus ook potentiële vindplaatsen van archeologische resten van de Eerste Wereldoorlog.

2.2. Motivering van het type bescherming

De mijnkraters rond de hoeve Hollandse Schuur worden beschermd als monument. Het Onroerendergoeddecreet definieert een monument als volgt: "een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemeen belang wegens de erfgoedwaarden."

Een bescherming als monument wordt het meest geschikt geacht om de zichtbare ligging van de mijnkraters op het terrein te vrijwaren. Het ontstaan van de mijnkraters is hoofdzakelijk het werk van de mens. De constructie van schachten, ondergrondse tunnels, de plaatsing van explosieven zijn allemaal door menselijk toedoen tot stand gekomen. De ligging van de mijnkratersites kan worden verklaard, deels door de hoogteverschillen in het landschap (natuurlijke factoren), deels door hun ligging aan het front, dat op zijn beurt het resultaat van de gevechtsoperaties tijdens de Eerste Wereldoorlog was (menselijke factoren).

Een bescherming als landschap is overwogen, maar niet behouden. De mijnkraters liggen als punten in het landschap. In het verleden vormden ze een linie en belangrijke herkenningspunten in het frontlandschap van de Eerste Wereldoorlog. In de naoorlogse jaren is dat oorlogslandschap zodanig uitgewist, dat de samenhang tussen de mijnkratersites op het terrein niet meer kan worden waargenomen. Voor een bescherming

Beschermingsdossier: Twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Peckham, Monument

van de individuele mijnkraters met als doelstelling het behoud van de mijnkraters op lange termijn, is een bescherming als monument het meest aangewezen instrument.

2.3. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd onroerend goed is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit. Op uitdrukkelijk verzoek van de eigenaar van het landbouwbedrijf wordt de perimeter van de bescherming beperkt tot een deel van het perceel, met name dat deel dat de krater en kraterlip omvat. Hierdoor wordt nog ruimte gelaten tussen de recente bijgebouwde loods en de bescherming.

De bescherming van de mijnkraters bij *Peckham* omvat twee kraters. In het geval van de grote krater wordt ook het deel van de kraterlip dat in het microreliëf nog aanwezig is, mee opgenomen in de beschermingsperimeter.

Over de bewaringstoestand van het ondergrondse erfgoed, met name de mijnschachten en tunnelsysteem is op het moment van de opmaak van dit beschermingsdossier geen informatie bekend. De Duitse tegenmijnschachten die zich dicht tegen de mijnkraters bevonden, zijn waarschijnlijk door de kracht van de explosie vernietigd. De mijnschachten die verder af liggen, maken wel een kans bewaard te zijn. Ze liggen onder de weilanden die de hoeve omgeven, maar zijn niet zichtbaar. Daarom en omwille van het gebrek aan informatie over de bewaringstoestand van schachten en ondergrondse tunnels, zijn deze niet mee opgenomen binnen de beschermingsperimeter.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed:

De mijnkraters bij Peckham hoeve zijn opgenomen in de wetenschappelijke inventaris onder het ID-nummer 304293:

<https://inventaris.onrorenderfgoed.be/erfgoedobjecten/304293>

Ze liggen in het vastgestelde landschapsatlasrelict "Ieperse vestingen en omgeving, bossen ten zuiden en heuvelrug Wijtschate-Mesen":

<https://inventaris.onrorenderfgoed.be/aanduidingsobjecten/10453>

2.4.2. Ruimtelijke Ordening:

De percelen waarin de mijnkraters liggen, hebben op het gewestplan een bestemming als landschappelijk waardevol agrarische gebied (code 0901) (Gewestplan Ieper-Poperinge, 14/8/1979). In 2006 werden ze herbevestigd als agrarisch gebied (HAG).

Op Vlaams niveau werd in 2011 het Agnas planningsproces voor de voorbereiding van een gewestelijk ruimtelijk structuurplan 'Ieperboog-zuid' opgestart. Sinds 2012 vond geen nieuw overleg meer plaats.

Het ruimtelijk structuurplan provincie West-Vlaanderen (2002, herziening 2014) erkent specifiek voor de toekomstige ruimtelijke structuur van het landschap het belang van onroerend erfgoed voor het behoud van de diversiteit en herkenbaarheid van West-Vlaamse landschappen. Zo identificeert de provincie het oorlogserfgoed als een belangrijk onderdeel in de identiteit van de Westhoek. Bij de deelruimte 'Heuvels-IJzer' waartoe de Westhoek behoort, wordt het landschap met relatief geringe bebouwing, golvend karakter

Beschermingsdossier: Twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Peckham, Monument

en kleine landschapselementen als aantrekkelijk omschreven. Omwille van de visuele zichten is een kwalitatieve inpassing van nieuwe (landbouw)infrastructuur aangewezen. Als bindende maatregel stelt de provincie voor om een beleid rond gave landschappen uit te werken en bakens in het landschap te selecteren. Enkele kratersites selecteerde de provincie als dagtoeristische knooppunten (*Pool of Peace* ; *Hill 62* met *Sanctuary Wood Museum*; *Hooge Crater Cemetery* en *Hooge Crater Museum*).

Het ruimtelijk structuurplan gemeente Heuvelland vermeldt de mijnkraters bij de toeristisch-recreatieve attractiepunten van de gemeenten. Bij de oorlogsrelicten beschrijft het ruimtelijk structuurplan hoe de mijnkraters op de heuvelrug rond Wijtschate tussen Kruisstraathoek over Spanbroekmolen tot Hollandse Schuur zijn ontstaan. In het richtinggevend gedeelte is niet alleen de inschakeling in het toeristisch-recreatief netwerk één van de doelstellingen, ook het behoud of herstel van lokale erfgoedelementen is er één.

2.4.3. Natuur en Bos:

De mijnkraters liggen niet in VEN of IVON, of vogelrichtlijngebied. De percelen behoren niet tot een Vlaams natuureservaat of een erkend natuureservaat. De percelen behoren ook niet tot een habitatrictlijngebied.

2.4.4. Landbouw en Visserij:

De Vlaamse regering nam in 2006 de omgeving van *Peckham* op binnen de contouren van herbevestigd agrarisch gebied.

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd onroerend goed

Hieronder lichten we een aantal van deze beheersdoelstellingen toe zodat duidelijk is wat er mee wordt bedoeld.

De bescherming heeft tot doel de aanwezige erfgoedwaarden, -kenmerken en -elementen te vrijwaren. Essentieel is het behoud van de mijnkraters. Doel van de bescherming is deze relicten van de ondergrondse oorlog tussen 1914-18 op lange termijn veilig te stellen. Tijdens de 100-jarige herdenkingsperiode van de Eerste Wereldoorlog staan relicten van de Eerste Wereldoorlog sowieso in de aandacht. Op lange termijn is die aandacht minder verzekerd. Toch hebben deze relicten meer dan voldoende waarden om een de instandhouding op lange termijn te verantwoorden. Behoud, goed beheer en herstel indien nodig van de opgesomde erfgoedkenmerken en -elementen staan daarbij centraal. Daar tegenover staat dat het gangbare gebruik van de mijnkraters en de kraterlip, al dan niet in de context van een landbouwbedrijf, mogelijk moet blijven. Het bestendigen van een functie van deze mijnkraters, bij voorbeeld als visvijver of als veedrinkpoel, draagt bij tot het behoud ervan.

Bij eventuele beheerwerken wordt rekening gehouden worden met de kwetsbare microtopografie van de site, zodat schade aan het reliëf van de krater en de kraterlip wordt vermeden. Uit vergelijking tussen de historische en actuele situatie blijkt dat de volumes van de mijnkraters weinig veranderd zijn. Inzetten op het behoud van de bestaande krater volumes is een beheerdoelstelling voor de toekomst. Graafwerken gebeuren liever niet, tenzij ze noodzakelijk zijn en na afloop de oorspronkelijke reliëfvorm herstellen. Het huidige landbouwgebruik als grasland rondom de mijnkraters biedt ook op termijn

Beschermingsdossier: Twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Peckham, Monument

garanties voor de instandhouding van het reliëf. In de akkers rondom de kraters is het reliëf weggeploegd of vergraven.

Wordt in de toekomst het herstel van de kraterrand overwogen, dan geeft men de voorkeur aan een zachte oeverbeschoeiing, zoals het aanvoeren van aarde ter versteviging van de wand, zonder dat dit het volume van de kratermond aantast.

Bedoeling van de volgende doelstellingen is conserverende maatregelen die bijdragen tot de instandhouding van de mijnkrater, zijn volume, kratermond, kraterlip uitdrukkelijk toe te laten:

- Erosiebestrijdende maatregelen bevorderen de instandhouding van het kratervolume, de vorm en de topografie in het algemeen;
- Conserverende maatregelen die verlanding tegengaan, bevorderen de instandhouding van de waterplas in de kratermond.
- Conserverende of herstellende maatregelen (aanvullen volume aarde) bevorderen de instandhouding van de kraterlip.

De bescherming brengt geen enkele verplichting tot ontsluiting van de site voor het publiek met zich mee.

Omdat sommige handelingen schadelijk zijn voor de erfgoedwaarden en aanleiding kunnen geven tot het verloren gaan van erfgoedelementen of erfgoedkenmerken is het verboden de krater geheel of gedeeltelijk te dempen. Deze verbodsbepaling volgt uit de basisdoelstelling van de bescherming, met name het behoud van de mijnkrater als reliëfvorm. Deze verbodsbepaling is opgenomen in artikel 3 van het ministerieel besluit. Voor deze handeling kan geen vergunning of toelating worden gegeven.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd onroerend goed

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden er van aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit is een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen. Dat zijn deze:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

Beschermingsdossier: Twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Peckham, Monument

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd onroerend goed

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een verkavelingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is vraagt de vergunningverlener (de gemeente of de Vlaamse overheid) advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende Onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

Mondelinge informatie verkregen van de eigenaar (17 januari 2017).

Hauptstaatsarchiv Stuttgart, M201 Aktive Pioniertruppen: Linien Bataillon und Kompanien: Kriegstagebücher und Anlagen, band 125: Pionier-(Mineur)-Kompanie 314: Bijlagen bij Kriegstagebuch, 25 dec 1916-10 sept 1917: Kaart met Duitse tunnels in de Wijtschateboog, 11 juli 1917, schaal 1:10000.

Hauptstaatsarchiv Stuttgart, M640: Militärische Karten, nr. 10244A: Wulvergem: Duitse schachten tussen Petite Douve tot Petit Bois; 27 augustus 1916, schaal 1:5000.

Hauptstaatsarchiv Stuttgart, M201 Aktive Pioniertruppen: Linien Bataillon und Kompanien: Kriegstagebücher und Anlagen, buch 233: luchtfoto Wijtschateboog, s.d.

Vlaamse overheid, Departement Mobiliteit en Openbare Werken, Algemene Technische Ondersteuning, Luchtfoto archief, doos 119, nr. 64994.

WESTERN FRONT ASSOCIATION 2008: *Mapping the Front: Ypres. British mapping 1914-1918: Great War Trench Map DVD Collection*, Western Front Association in association with the Imperial War Museum, M_26190: Britse loopgravenkaart Oosttaverne, 1 april 1917, schaal 1:10000.

Gewestplan geraadpleegd via Geopunt Vlaanderen:

http://www.geopunt.be/kaart?viewer=gewestplan_app/index.html (geraadpleegd op 1 december 2016).

Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan West-Vlaanderen Gecoördineerde versie 2014 deel 1 tekst: Ruimte voor verscheidenheid: http://www.west-vlaanderen.be/kwaliteit/Leefomgeving/ruimtelijke_ordering/structuurplan/Documents/Geco%C3%B6rdineerde%20versie%20PRS%202014_tekst.pdf (geraadpleegd op 16 december 2017).

Ruimtelijk structuurplan Vlaanderen planningsprocessen Landbouw, natuur en bos: Regio Kust, Polders en Westhoek [online], <https://rsv.ruimtevlaanderen.be/RSV/RuimtelijkStructuurplanVlaanderen/Planningsprocessen/Landbouwnatuurenbos/KustPoldersenWesthoek> (geraadpleegd op 1/12/2016).

BARRIE A. 1962: *War Undergrond*, Londen, 215, 253.

BARTON P., DOYLE P. en VANDEWALLE J. 2004 (ed. 2010): *Beneath Flanders Fields*, Stroud, 177, 193.

FUSSLEIN O. 1932: Der Minenkrieg in Flandern, in Heinrici (red.), *Das Ehrenbuch der Pioniere*, Berlijn, 541-548.

Beschermingsdossier: Twee mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog bij Peckham, Monument

GRANT GRIEVE W. & NEWMAN B. 1936: *Tunnellers. The story of the Tunnelling Companies, Royal Engineers, during the World War*, London, 225-227.

KRANZ W. 1935: Mineurkampf und Kriegsgeologie im Wytschaetebogen, *Vierteljahrschriftershefte für Pioniere*, 2/3, 166-181.

LAMPAERT R. 2000: *De mijnenoorlog in Vlaanderen*, S.l.

OLDHAM P. 2000: *De heuvelrug van Mesen: Mesen, Wijtschate, Sint-Elooi*, Slagveld België 4, Erpe.

S.N. 1922: *The work of the Royal Engineers in the European War, 1914-19*, Chatham, 40.

S.N. 2017: Peckham krater [online], <http://www.kraterfront.be/peckham-krater.html> (geraadpleegd op 18 februari 2017).

STICHELBAUT B. & CHIELENS P. 2013: *De oorlog vanuit de lucht. 1914-1918: het front in België*, Brussel, 146.

VERBOVEN H. 2014: De Westhoek ondermijnd, *M&L*, 33/1, 6-27.

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan bij de bescherming

Afzonderlijk document

5.2. Fotobijlage

De fotobijlage bij het ministerieel besluit bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Er is geen afzonderlijke fotobijlage bij het dossier gevoegd.

5.3. Kaarten en figuren

Afzonderlijk document

5.4. Criterianota: Relicten van de mijnenoorlog aan het front van de Eerste Wereldoorlog

Afzonderlijk document